

Beitebruksregler med retningslinjer for Ringsakfjellet

Sentrale bestemmelser i av lov om bygdeallmenninger av 19. juni 1992 nr. 59:

§ 6-1 (beiterett)

Eiendom med tilliggende bruksrett i bygdeallmenningen har rett til beite med så stor besetning som kan vinterføs på eiendommen.

Allmenningsstyret kan samtykke i at det blir beitet med større besetning enn nevnt i første ledd, når det kan skje uten vesentlig skade for skogen eller for andre bruksberettigede.

§ 6-2 (disponering av ledig beite)

Beite som ikke utnyttes av de bruksberettigede, kan allmenningsstyret gi andre adgang til å gjøre bruk av. Villkårene for bruken fastsettes ved avtale. Tillatelse kan bare gis når beiting kan skje uten vesentlig skade for skogen eller for noen bruksberettiget.

§ 6-3 (beiteordning)

Nærmere regler om ordning av beiteretten fastsettes i bruksreglene for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7. Reglene kan blant annet gå ut på inndeling av beitet i felt, fastsettelse av beitetider, begrensninger i antall beitedyr av forskjellige slag innen de enkelte beitefelt og organisert tilsyn og sanking.

§ 2-4.(forpaktning)

Ved forpaktning av eiendom med tilliggende bruksrett, skal det fremgå av en forpaktningssavtale om forpakteren helt eller delvis skal utøve bruksrett i allmenningen. Bruksretten kan ikke utøves av forpakteren hvis ikke forpaktningssavtalen har minst to års varighet

Leieforhold som ikke er forpaktning etter lov av 25. juni 1965 nr. 1 om forpaktning, gir ikke leietakeren noen bruksrett i allmenningen

Landbruksdepartementets merknad til bygdeallmenningslovens § 6-3

Landbruksdepartementet sier i sin betenkning til loven, rundskriv M-96/92 følgende på side 22, 2.4.2 Seter og beiterett:

Bestemmelsens oppregning av hva beiteordningen kan gå ut på er ikke uttømmende. Finner allmenningsstyret det er nødvendig med tiltak for å unngå beiteskader, kan begrensninger i beiteadgangen også fastsettes etter § 2-8 som gir en generell hjemmel for bruksrettsbegrensninger.

Relevante deler av bruksregler for Ringsakerallmenningene.

3. BEITE, SETER

3-1. Regler om beitebruk, (bgdalm. § 6-3).

Regler om beitebruk har som formål å oppnå en fornuftig utnyttelse av beiteressursene i allmenningen, med hensyn tatt til skogens produksjon og allmenningens flerbruksutnyttelse.

Eiendom med tilliggende bruksrett i allmenningen har rett til beite med så stor besetning som det er forgrunnlag for på eiendommen, (bgdalm. § 6-1).

Allmenningsstyret skal til enhver tid vurdere beitebeleggets størrelse og sammensetning, og kunne innføre begrensninger i antall beitedyr, samt kunne regulere fordelingen mellom dyreslag.

Allmenningsstyret kan sette forbud mot beiting i deler av allmenningen, dersom slik beiting vil medføre ulemper og kostnader som står i misforhold til verdien av beitebruken i vedkommende området. Forbudet kan begrenses til visse slags beitedyr.

Organiseringen av beitebruken kan ivaretas av beitelag sammensatt av beiteberettigede. Beitelagene skal utarbeide forslag til regler om beitebruken, inneholdende bestemmelser om beitearealenes fordeling, oppsyn, dato for slipping og sanking m.v. Foran hver beitesesong oppgir beitelaget til allmenningsstyret påregnelig antall dyr som skal slippes.

Beitelagenes regler om beitebruken skal forelegges allmenningsstyret til godkjenning og eventuell uenighet om regler og bestemmelser avgjøres av allmenningsstyret med endelig virkning.

Dersom beitelag ikke opprettes, ivaretar allmenningsstyret den nødvendige organisering av beitebruken.

Reglene om beitebruken i «Ringsakerfjellet» samordnes i Samarbeidsutvalget for Ringsaker Allmenningene og Pihl AS etter godkjenning av det enkelte allmenningsstyret og styret i Pihl AS.

Beitebruksregler for Ringsakfjellet

1. Organisering.

Samarbeidsutvalget består av styreledere og bestyrere i de fem allmenningene og Pihl AS. I de saker der loven eller beitebruksreglene tillegger myndighet til allmenningsstyret, samordnes disse i Samarbeidsutvalget for Ringsakerallmenningene og Pihl AS. Vedtak i Samarbeidsutvalget må godkjennes i det enkelte allmenningsstyre og styret i Pihl AS.

Samarbeidsutvalget behandler hvert år i første møte en samlet oversikt over beiteresultat og beiteprognoser, jfr. § 5. Rapportering.

Den organiseringen av beitebruken som bruksreglene sier kan ivaretas av beitelag, legges til et Beiteutvalg.

Beiteutvalget består av 1 medlem fra følgende 8 interessenter:

1. Brøttum Almenning
2. Ringsaker Almenning
3. Veldre Almenning.
4. Nes Almenning.
5. Furnes Almenning.
6. Ringsaker sauebeitelag.
7. Ringsaker kvigebeitelag.
8. Pihl AS som sekretær.

Hver eiendom oppnevner sin representant. Ringsaker sauebeitelag og Ringsaker kvigebeitelag oppnevner hver sin representant. Beiteutvalget konstituerer seg selv. Leder av Beiteutvalget skal representere grunneiersiden.

Beiteutvalget forvalter beitet i samsvar med:

- Disse regler.
- Bruksreglene for Ringsaker allmenningene.
- Lov om bygdeallmenninger av 19. juni 1992.
- Til enhver tid gjeldene beitebruksplaner.

2. Beiterett

Jfr. Bruksreglenes § 6.1. Beiterett:

Eiendommen med tilliggende bruksrett i allmenningen har rett til beite med så stor besetning som det er fôrgrunnlag på eiendommen.

Samdrifter hvor deltagerne har bruksrett gis mulighet til å søke om slipp av dyr innenfor det *ledige fôrgrunnlaget på deltagerens eiendommer.

Ved etablering av ny eller vesentlig utvidelse** av nåværende besetning må det sendes skriftlig søknad til Beiteutvalget. For øvrig vises det til § 5. Rapportering.

**Ledige fôrgrunnlag: Annen produksjon hos deltagerne som slippes på beite trekkes i fra.*

***Vesentlig utvidelse: 20% økning i forhold til opprinnelig tillatelse, forutsatt innenfor fôrgrunnlag.*

3. Beiteområde.

Beitebruksreglene gjelder for Ringsaker og Furnes beiteområder der reglene så vidt mulig skal praktiseres på samme måte.

1. Ringsaker beiteområde.

Brøttum, Ringsaker, Veldre og Nes allmenninger og Pihl AS utgjør Ringsaker beiteområde der de bruksberettigete i de fem eiendommene har beiterett.

2. Furnes beiteområde.

Furnes Almenning utgjør Furnes beiteområde der de bruksberettigete i Furnes Almenning har beiterett.

De eiendommer som har bruksrett i en allmenning og i tillegg har seter hos en annen av de nevnte grunneierne, har også beiterett der setra ligger.

For beiting med sau er beiteområde inndelt i beitelagsområder.

For beiting med storfe er hvert slippsted/sankested ett eget beitelagsområde.

4. Beitebelegg, slippsted og samlekvær.

Regler om beitebruk har som formål å oppnå en fornuftig utnyttelse av beiteressursene med hensyn tatt til skogens produksjon og allmenningenes/grunneiernes flerbruksutnyttelse.

Samarbeidsutvalget godkjenner fredning av enkelte områder for beite, dersom slik beiting vil medføre ulemper og kostnader som står i misforhold til verdien av beitebruken i vedkommende område. Forbudet kan også gjelde visse slags beitedyr.

Samarbeidsutvalget bestemmer beitebeleggets størrelse, sammensetning i dyreslag og eventuelle begrensninger i dette.

Beiteutvalget bestemmer ved enstemmighet:

- Fordeling mellom og innen beitelagsområder (mellom) av antall dyr og dyreslag.
- Omfordeling/endring av slippsted og/eller beitelagsområde.
- Godkjenning av ny eller vesentlig utvidelse av nåværende besetning etter søknad fra dyreeier, og i tilfelle størrelse og slippsted for besetningen.
- Godkjenning av samlekvær og salteplasser.

Det skal tas hensyn til sedvanemessige slippsted, og under ellers like vilkår bør setereierne få ha lausbeite utfra setra.

Det søkes skriftlig til eiendommen om salteplasser og samlekvær. Salteplasser skal vanligvis ikke ligge nærmere hovedveg enn 200 m.

Hanndyrloven skal overholdes. Hanndyr storfe, eldre enn 6 mnd. skal ikke være på utmarksbeite.

Oppnås ikke enstemmighet vises det til bruksreglene for Ringsakerallmenningene pkt. 9.6

5. Rapportering

Beitelagene skal innen 31. januar rapportere følgende til Beiteutvalget:

1. Eiendom og dyreeier som slipper dyr i beiteområdet.
2. Resultatet av årets sanking.
3. Slippested og planlagt antall dyr for påfølgende år.

6. Slippedato / sankedato

Beiteutvalget skal i samråd med de lokale beitelaga bestemme første dato for slipping. Slipp etter 01.07. tillates ikke.

Sankedatoer skal meldes til Beiteutvalget

7. Oppsyn

Beiteutvalget kan pålegge organisert oppsyn i enkelte lokallag når rovdysituasjonen eller andre forhold gjør det nødvendig for å ivareta dyrevernet.

Vanlige regler gjelder for motorisert ferdsel i utmark.

8. Reaksjonsmønstre / overtredelse

Hvis en med beiterettighet rapporterer feil eller ikke etterkommer de pålegg og regler som er eller blir bestemt, kan styret for vedkommende eiendom ved mindre overtredelser redusere slipptallet for kommende sesong skjønnsmessig. Ved store og eller gjentatte overtredelser kan den beiteberettigete stenges ute fra beite i inntil 5 år. Videre vises det til bruksreglenes § 7. Overtredelser.

9. Reglenes utarbeidelse, funksjon og funksjonstid

Beitebruksregelen er vedtatt av Samarbeidsutvalget den 15.08.2022 og godkjent av det enkelte allmenningsstyre og styret i Pihl AS

Reglene trer i kraft fra og med sesongen 2023. Reglenes funksjonstid følger ellers bruksreglene, jfr. Bruksreglenes pkt. 8.

RETNINGSLINJER FOR VURDERING AV BEITEBRUKEN I RINGSAKERFJELLET

Til hjelp for vurdering av beite-spørsmål er følgende retningslinjer utarbeidet:

1. Generelt

For å utnytte beiteretten må det være dyrehold med vinterfødrede dyr på den bruks- og beiteberettigede eiendom.

Beiteretten kan utnyttes av eier bruksberettiget eiendom eller av forpakter av bruksberettiget eiendom der forpaktningssavtalen oppfyller vilkårene i bygdeallmenningens § 2-4.

For bruksberettigede som er i en oppstartsfasen av sitt dyrehold er det ikke vilkår for utnyttelse av beite at det har vært vinterfødrede dyr foregående vinter. Dette under forutsetning av at beitebruken skjer for besetning som skal inngå i vinterføring kommende vinter.

Omfanget av hvor mange dyr som kan slippes på beite, bestemmes med utgangspunkt i hvor mange dyr som kan vinterfås på eiendommen. Dette bestemmes ut fra det antall dekar dyrket mark som er på den bruksberettigede eiendom. jf. punkt 2.

Der eier eller forpakter av bruksberettiget eiendom forpakter annen bruksberettiget eiendom som tilleggsjord, teller det samlede areal av dyrket mark som disponeres i driften på den bruksberettigede eiendom. Dette under forutsetning av at det foreligger en skriftlig forpaktningsskontrakt for den eiendom som benyttes som tilleggsjord og som gir forpakter rett til å disponere den forpaktede eiendoms bruks-/beiterettigheter, samt at forpaktningssavtalen er inngått for minst 2 års varighet.

Leie av areal som ikke er forpaktningssforhold etter forpaktningssloven, gir ikke rett til utøvelse av bruksrett i allmenningene. Dette gjelder selv om avtalen angir å være et forpaktningssforhold. Leid areal teller derfor ikke med ved beregningen av det antall dyr som kan slippes av fra en bruksberettiget eiendom.

Dyrket areal som ligger utenfor bygdelagene til noen av allmenningene teller under ingen omstendighet med ved beregningen av hvor mange dyr som kan slippes på beite.

Leid areal teller ikke, men de dyreeiere som pr 01.07.2022 hadde godkjent slipp av beitedyr basert på leid areal, gis en overgangsordning slik:

- Faktisk dyretall i 2022 minus dyretall basert på eid areal (= diff. Antall dyr) skal reduseres til 0 i løpet av 3 år.
- I 2023 kan 75% av diff. Antall dyr slippes
- I 2024 kan 50% av diff. Antall dyr slippes
- I 2025 kan 25% av diff. Antall dyr slippes
- Fra 2026 legges kun eid areal til grunn.

2. Grunnlag for beregning av antall dyr den enkelte har rett til å slippe på beite

Det antall dyr som kan slippes av den enkelte beiteberettigede beregnes ut fra beregnet fôrbehov for aktuelt dyreslag, som angitt i punkt 3, og ut fra at 15% av behovet dekkes ved kraftfôr og at det produseres 550 fôrenheter pr. dekar dyrket mark.

3. Forbehov

Følgende tabell viser forbehov pr dyreslag:

Dyreslag	Forbehov (forenheter) pr år			Kommentar
	I alt	På beite i alm / Pihl	På gården	
Sau	630	240	390	Pr vinterf. søye
Oppdrett av kviger	2.770	810	1.960	Pr dyr
<i>Kjøttfe mordyr 1/3</i>	<i>3500</i>	<i>810</i>	<i>2.690</i>	
<i>Kjøttfe kalv 1/3</i>	<i>0</i>		<i>0</i>	
<i>Kjøttfe kvige 1/3</i>	<i>2.770</i>	<i>810</i>	<i>1.960</i>	
Kjøttfe gjennomsnitt			1.550	Pr dyr (inkl kalver)
Hest	3500	810	2.690	Pr dyr

4. Eksempler på antall dyr som kan slippes

En eiendom på 100 dekar: Fôrgrunnlaget blir: $100 \times 1,15 \times 550 = 63.250$ fôrenheter

Sau

Forbehov totalt pr vinterfora sau	630 forenheter pr år
minus forbehov på beite i beiteområdet	240 forenheter pr år
Forbehov på gården	390 forenheter pr år

EKSEMPEL

En eiendom på 100 dekar: 63.250 forenheter : 390 forenheter pr vf sau = **162 vf søyer**

Kviger NRF

Forbehov totalt pr dyr	2.770 forenheter pr år
minus forbehov på beite i beiteområdet	810 forenheter pr år
Forbehov på gården	1.960 forenheter pr år

EKSEMPEL

En eiendom på 100 dekar: 63.250 forenheter : 1.960 forenheter pr kvige = **32 kviger**

Kjøttfe

Det tas utgangspunkt i en kjøttflokke består av 1/3 mordyr, 1/3 kalver og 1/3 kviger

	<i>Mordyr</i>	<i>Kalver</i>	<i>Kviger</i>	<i>Gjennomsnitt</i>
Forbehov totalt pr dyr	3.500 f.e/år	0 f.e/år	2.770 f.e/år	
minus forbehov på beite	810 f.e/år		810 f.e/år	
Forbehov på gården	2.690 f.e/år	0 f.e/år	1.960 f.e/år	1.550 forenheter/dyr

EKSEMPEL

En eiendom på 100 dekar: 63.250 forenheter : 1.550 forenheter pr dyr = **41 dyr**

Her telles da alle dyr inkl. kalver.

4 Regulering ved for stort beitepress

Ved for stort beitepress kan Samarbeidsutvalget bestemme at hver besetning skal redusere slipp ved bruk av forhåndstall på tellende areal dyrket mark. Forhåndstall brukes også hvis ønsket er økt beitepress.

Eksempel, forhåndstall settes til **0,9**:

Sau

Forbehov totalt pr vinterfora sau	630 forenheter pr år
minus forbehov på beite i beiteområdet	240 forenheter pr år
Forbehov på gården	390 forenheter pr år)

For eiendom på 100 dekar: **0,9** x 63.250 forenheter / 390 forenheter pr vf sau = 146 vf søyer

5 Godkjenning

Disse retningslinjer er vedtatt av Samarbeidsutvalget for Ringsakerallmenningene og Pihl AS den 26.04.23 og av det enkelte allmenningsstyre og styret for Pihl AS.

Retningslinjer med eksempel på beregninger er endret med korrekte tall 19.06.24.

Retningslinjene vil tre i kraft fra beitesesongen 2023 og gjelder inntil videre.